

ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КАФЕДРА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СІМЕЙНЕ ПРАВО

Галузь знань 08 Право
Спеціальність 081 «Право»
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма Право
Шифр за ОПІ: ОК 19
Мова навчання: українська

Кропивницький – 2025

Розробник:

БОНДАРЕНКО Ольга кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін ДонДУВС
БОДНАР Ольга, адвокат

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін ДонДУВС

Протокол № 2 від «29» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Ольга БОНДАРЕНКО

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Право»

Гарант ОПП
«29» серпня 2025 р.

Ольга БОНДАРЕНКО

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача

1. ВСТУП

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Статус навчальної дисципліни:	обов'язкова	обов'язкова
Мова навчання:	українська	українська
Рік підготовки:	2-й	2-й
Семестр:	4-й	4-й
Кількість кредитів ЄКТС / годин	3/90	3/90
Модулів:	1	1
Змістових модулів:	1	1
Лекції:	10 годин	4 години
Семінарські:	10 годин	4 години
Практичні:	10 годин	8 годин
Самостійна робота:	60 годин	74 години
Індивідуальні завдання (курсова робота):	не передбачено	не передбачено
Підсумковий семестровий контроль:	залік	залік
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить	1:2	1:5

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування та розвиток компетентностей, необхідних для розуміння природи, функцій та системи цивільного права, а також механізму правового регулювання суспільних відносин. Навчання передбачає підготовку фахівців, які, керуючись принципом верховенства права, здатні професійно застосовувати на практиці здобуті загальнонаукові та юридичні знання, вільно орієнтуватися у правових інститутах сімейного права.

Завдання: забезпечити засвоєння предмету сімейного права, сутності правовідносин, що регулюються сімейним правом, їх склад та підстави виникнення.

1.3. Передумови для вивчення дисципліни

Дисципліна «Сімейне право» вивчається після вивчення дисциплін «Теорія держави і права», «Історія держави та права», «Конституційне право», «Цивільне право».

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Результати навчання дисципліни	Програмні результати навчання					
	ПРН 3	ПРН 5	ПРН 9	ПРН 22	ПРН 23	ПРН 24
Знати предмет сімейного права; поняття, склад та підстави виникнення та учасників сімейних правовідносин; способи захисту прав;		+	+		+	
Орієнтуватися в системі нормативно-правових актів, які регулюють сімейні відносини власності в Україні		+	+			
використовувати знання з сімейного права при вирішення професійних завдань; вирішувати проблемні ситуації, які виникають на практиці;				+		+
правильно тлумачити та застосовувати норми сімейного права у процесі роботи за спеціальністю;				+	+	
використовувати дані науки сімейного права для вирішення професійних завдань; складати договори та ділову документацію;					+	+
аргументувати власну точку зору та прийняте за конкретним спором рішення.	+	+	+	+	+	+

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лекції	семінар.	практичн.	сам.раб.		лекції	семінар.	шпрактич	сам.раб.
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	13
IV СЕМЕСТР										
Модуль 1										
Змістовий модуль 1. Загальні положення цивільного процесуального права.										
Тема 1. Сімейне право як галузь приватного права.	8	2	-	2	6	9	-	-	-	9
Тема 2. Сімейні правовідносини.	8	2	-	2	6	9	-	-	-	9
Тема 3. Шлюб. Права та обов'язки подружжя.	8	2	-	2	6	17	2	2	4	9
Тема 4. Визначення походження дитини	8	2	-	2	6	9	-	-	-	9
Тема 5. Правовідносини між батьками та дітьми	8	-	-	2	6	15	2	2	2	9
Тема 6. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів	14	2	-	4	10	10	-	-	-	10
Тема 7. Правові форми влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування	14	-	-	4	10	10	-	-	-	10
Тема 8. Застосування сімейного законодавства до відносин за участі іноземних осіб та осіб без громадянства.	14	-	-	4	10	11	-	-	2	9
Разом за змістовий модуль 1.	90	10	-	20	60	90	4	4	8	74
Усього за модуль 1	90	10	-	20	60	90	4	4	8	74
Усього годин	90	10	-	20	60	90	4	4	8	74

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1.

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Сімейне право як галузь приватного права. Розглядаються загальні положення сімейного права як галузі приватного права. Поняття сімейного права. Предмет та метод сімейного права. Основні принципи сімейного права. Сімейне законодавство. Аналогія в сімейному праві. Дія норм сімейного права. Сімейні правовідносини. Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних. Захист сімейних прав.

Тема 2. Сімейні правовідносини. Сім'я як об'єкт правового регулювання. Право на сім'ю. Поняття, види та структура сімейних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин. Здійснення сімейних прав і виконання сімейних обов'язків. Захист сімейних прав та інтересів. Строки в сімейному праві.

Тема 3. Шлюб. Права та обов'язки подружжя. Поняття та правова природа шлюбу. Умови укладення шлюбу. Порядок вступу в шлюб та його державна реєстрація. Припинення шлюбу. Режим окремого проживання подружжя (сепарація). Визнання шлюбу недійсним. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя. Майнові відносини подружжя. Право особистої приватної власності дружини та чоловіка спільної сумісної власності подружжя. Права та обов'язки подружжя щодо утримання.

Тема 4. Визначення походження дитини. Встановлення походження дитини. Оспорювання батьківства (материнства). Сурогатне материнство.

Тема 5. Правовідносини між батьками та дітьми. Особисті немайнові права та обов'язки батьків та дітей. Позбавлення батьків батьківських прав. Майнові правовідносини батьків та дітей. Правовідносини батьків і дітей з приводу майна. Правовідносини батьків і дітей щодо утримання. Загальна характеристика аліментних зобов'язань. Договір у аліментних зобов'язаннях. Стягнення аліментів у судовому порядку. Стягнення аліментів за минулий час, заборгованості за аліментами. Відповідальність за прострочення сплати аліментів. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дітей та його виконання повнолітніх дітей утримувати батьків та його виконання.

Тема 6. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів. Особисті немайнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів. Обов'язок по утриманню інших членів сім'ї та родичів.

Тема 7. Правові форми влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування. Виявлення та влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування. Усиновлення. Опіка та піклування. Патронат над дітьми. Прийомна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу.

Тема 8. Застосування сімейного законодавства до відносин за участі іноземних осіб та осіб без громадянства. Сімейне законодавство України і норми міжнародного права. Обмеження застосування норм міжнародного сімейного права. Укладення і припинення шлюбу за участю іноземних осіб та осіб без громадянства. Правовідносини між подружжям . Правовідносини щодо влаштування дітей, які залишились без батьківського піклування, за участю іноземних осіб і осіб без громадянства.

5. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

5.1. Методи навчання

Під час проведення навчальних занять можуть застосовуватися такі методи:

- словесні методи навчання;
- наочні методи навчання;
- практичні методи навчання;
- проблемно-пошукові методи навчання;

5.2. Порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання роботи здобувачів/здобувачок вищої освіти здійснюється відповідно до загальноуніверситетської системи оцінювання знань.

Система передбачає:

для денної та заочної форм здобуття освіти

Підсумковий контроль – ЗАЛК	Підсумковий контроль – ЕКЗАМЕН
Аудиторна робота – 80 балів	Аудиторна робота – 40 балів
Самостійна робота – 20 балів	Самостійна робота – 10 балів
Залік	Екзамен – 50 балів
Усього за навчальну дисципліну (освітній компонент) – 100 балів	Усього за навчальну дисципліну (освітній компонент) – 100 балів

Для переводу оцінок у бали у разі підсумкового контролю у формі заліку необхідно користуватися формулою:

$$AP = \frac{\text{сума всіх отриманих оцінок за аудиторну роботу}}{\text{МКО} + \text{КДО} * 0,5 + \text{КНО}} * 16 =$$

- AP – результат аудиторної роботи;
- МКО – мінімальна кількість оцінок (1/3 (33 %) від кількості семінарських занять/практичних занять, передбачених робочою програмою

навчальної дисципліни). Якщо МКО складає дробове число, то до розрахунку береться наступне ціле число;

– КДО – кількість «додаткових» оцінок – оцінок, що перевищують МКО;

– КНО – кількість невідпрацьованих «незадовільних» оцінок та невідпрацьованих пропущених занять.

Для переведення оцінок у бали у разі підсумкового контролю у формі екзамену необхідно користуватися формулою:

$$AP = \frac{\text{сума всіх отриманих оцінок за аудиторну роботу}}{\text{МКО} + \text{КДО} \cdot 0,5 + \text{КНО}} * 8 =$$

– AP – результат аудиторної роботи;

– МКО – мінімальна кількість оцінок (1/3 (33 %) від кількості семінарських занять/практичних занять, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни). Якщо МКО складає дробове число, то до розрахунку береться наступне ціле число;

– КДО – кількість «додаткових» оцінок – оцінок, що перевищують МКО;

– КНО – кількість невідпрацьованих «незадовільних» оцінок та невідпрацьованих пропущених занять.

При оцінюванні екзамену застосовуються такі критерії:

– 45-50 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти повністю виконав/виконала завдання правильно, допустив/допустила 1-2 помилки, вільно володіє навчальним матеріалом, надав/надала повну, вичерпну відповідь на поставлене запитання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти (або правильно відповів/відповіла на 90-100% тестових завдань). Максимальна кількість балів може бути знижена, якщо під час відповіді здобувач/здобувачка вищої освіти не зробив/зробила посилання на чинні нормативно-правові акти чи допустив/допустила незначні помилки.

– 35-44 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти виконав/виконала усі завдання та допустив/допустила незначні лексичні та граматичні помилки, володіє достатнім обсягом навчального матеріалу, надав/надала відповідь на питання але допустив/допустила помилки, що впливають на загальний висновок (або правильно відповів/відповіла на 70-89% тестових завдань);

– 25-34 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти виконав/виконала усі завдання та допустив/допустила значні лексичні та граматичні помилки, володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу чи допускає значні помилки, які приводять до викривлення інформації (або правильно відповів/відповіла на 50-69% тестових завдань);

– 0-24 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти не може виконати

завдання та робить значні лексичні та граматичні помилки, які суттєво впливають на результат, не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання або робить принципові помилки, які викривлюють усе рішення (або правильно відповів/відповіла менше ніж на 50% тестових завдань).

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та подальшого його оцінювання на семінарському чи практичному занятті слід врахувати певні рівні знань:

1. Теоретична відповідь

– оцінка «5» високий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, опрацювавши основну та додаткову літературу, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань у самостійній роботі;

– оцінка «4» добрий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний/здатна його аналізувати, але не має достатніх знань для формулювання висновків, поєднання теоретичних знань із практичними прикладами;

– оцінка «3» задовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу;

– оцінка «0» незадовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання.

2. Тест: правильне вирішення тесту оцінюється в 1 бал.

3. Задача: вважається вирішеною і оцінюється:

– оцінка «5» високий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти повністю правильно вирішив/вирішила задачу, надав/надала відповіді на всі поставлені в умовах питання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти;

– оцінка «4» добрий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти повністю правильно вирішив/вирішила задачу, надав/надала відповіді на всі поставлені в умовах питання, але не зробив посиланням на чинні нормативно-правові акти чи допустив незначні помилки;

– оцінка «3» задовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти надав/надала відповіді не на всі поставлені в умовах питання, чи не зробив посиланням на чинні нормативно-правові акти, чи допустив значні помилки;

– оцінка «0» незадовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти не правильно вирішив/вирішила задачу.

4. Реферативне повідомлення – оцінюється в 5 балів:

1 бал – належне оформлення реферативного повідомлення;

1 бал – глибока проробка теми (наявність достатньої кількості літературних джерел, наявність ґрунтовних висновків);

1 бал – теоретична обґрунтованість теми, визначення її актуальності, мети, завдань, чітко розроблений науковий апарат;

2 бали – грамотна і аргументована презентація реферату.
Кожну оцінку викладач/викладачка має аргументовано мотивувати.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані лише з незначною кількістю помилок
82–89	Добре	B	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вище середнього рівня з кількома помилками
75–81		C	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вірно з певною кількістю суттєвих помилок
67–74	Задовільно	D	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані непогано, але зі значною кількістю недоліків
60–66		E	Кредит зараховано. Виконання контрольних заходів задовольняє мінімальним критеріям
35–59	Незадовільно	FX	Кредит не зараховано. Здобувачу/здобувачці вищої освіти надається можливість скласти оговорені контрольні заходи для поліпшення підсумкової оцінки
1-34		F	Кредит не зараховано. Здобувач/здобувачка вищої освіти повинен/повинна повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни (модуля)

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базові

1. Дякович М.М. Сімейне право України: навчальний. Харків: ЕКУС, 2022. 416 с.
2. Менджул М.В. Порівняльне сімейне право: навчальний посібник. Ужгород: «РІК-У». 2021. 296 с.

Додаткові

1. Бондаренко О.О. Особливості реалізації права дитини на сімейне виховання в умовах воєнного стану. Європейські перспективи. 2024. №1. С. 405-410.
2. Бондаренко О.О. Недобросовісна реалізація процесуальних прав у цивільному судочинстві: особливості у справах, що виникають із сімейних правовідносин. Наше Право. 2024 р. №2. С. 428-435.
3. Чернега В. М. Проблеми та потенціал механізму правового регулювання сімейних відносин : монографія. Київ : Видавництво Ліра – К., 2022. 508 с
4. Сімейне право : навчально-методичний посібник для студентів денної та заочної форми навчання / О. В. Манжосова, А. І. Гнатовська, Я. С. Мошинська. - Чернівці, 2021. - 68 с.
5. Кравчик М.Б. Особливості патронату в законодавстві України. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. 2020. № 5. Том 31. С. 25-31.
6. Красицька Л. В. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, в умовах воєнного стану. Актуальні питання в сучасній науці. 2024. № 7. С. 386–399

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2022 № 2947-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Конвенція про права дитини: Міжнародний документ від 20.11.1989 / ООН URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
5. Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах: Міжнародний документ від 21.01.1993 / СНД. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009#Text
6. Порядок провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей: Постанова Кабінету міністрів України від 8.10. 2008 № 905 / Кабінет міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/905-2008-%D0%BF#Text>
7. Правила державної реєстрації актів цивільного стану в Україні: Наказ Міністерства юстиції України від 22.11.2007 N 1154/5 / Міністерство юстиції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1305-07#Text>

8. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 № 2398-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17#Text>

9. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя: Постанова Пленуму Верховного суду України від 21.12.2007 № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07#Text>

10. Практика розгляду судами справ, пов'язаних із позбавленням батьківських прав, поновленням батьківських прав, усиновленням, установленням опіки та піклування над дітьми: Постанова Пленуму Верховного суду України від 11.12.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0020700-08#Text>

Електронні адреси ресурсів Internet, що можуть бути використані при вивченні навчальної дисципліни

Інформаційні ресурси

1. Інформаційно-телекомунікаційна система «МІА:Освіта». URL: <https://osvita.dnuvs.ukr.education/md/course/view.php?id=14>

2. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>

3. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

4. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/>